

мировоззренческим гуманитарным предметам как “педагогике второго эшелона”.

Ключевые слова: проблемы преподавания, высшее образование, гуманитарные дисциплины.

Bogucharova Ye., Cuznetsov P. The problems of humanitarian constituent of higher education in Ukraine.

The article is devoted to the sociocultural, psycopedagogical problem of the humanities' teaching specificity in the faculty type of the high school of Ukraine. In conclusion it is stressed the necessity to overcome the negative attitudes to the worldview's humanities as to an «second echelon pedagogy».

Key words: problems of teaching, higher education, Arts.

УДК 378.1+371.132

А. М. Волощук

**МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ**

В умовах глобалізації результатом динамічних змін у житті України та світової спільноти загалом стає відкритість системи вищої освіти, яка здатна реагувати на появу нових тенденцій, напрямів розвитку суспільства, досягнень науки та техніки та сприяти успішному діалогу культур і цивілізацій, забезпечуючи тим самим їх взаємопроникнення та взаємоповагу між їхніми представниками. У той же час, основною метою професійної підготовки стає всебічно та гармонійно розвинена особистість конкурентоздатного фахівця, готового не лише ефективно працювати за обраним фахом, а й займатися самоосвітою та саморозвитком протягом усього життя. Дані положення стосуються й підготовки освітян.

У зв'язку з цим сьогодні багато науковців досліджують різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю (далі – ГП), зокрема зосереджуючи увагу на важливості формування методичної компетентності (далі – МК) як підґрунтя для розвитку професіоналізму майбутніх педагогів. У нашій роботі ми спираємося на роботи В. О. Адольфа, І. В. Гребенева, О. Л. Зубков, О. В. Ільченка, Т. М. Гущиної, Т. Е. Кочаряна, Х. Кнауф, Н. В. Кузьміної, О. В. Лебедевої, Г. О. Соколової, О. В. Тумашевої та інших дослідників, які розглядають МК як невід'ємну складову фахового становлення вчителя, однак на даному етапі особливості формування даної компетентності у процесі підготовки майбутнього вчителя ГП ще досі не розкриті. Саме тому, *метою даної статті* є розробка моделі системи формування МК майбутніх учителів ГП у процесі педагогічної практики.

Ґрунтуючись на проведеному дослідженні даної проблеми, ми використали структурно-функціональну модель, у якій об'єкт нашого дослідження розглядається як цілісна система, у структурі якої можна виділити ряд компонентів, які виконують свої функції, і простежити взаємозв'язки між ними та з'ясувати етапи досягнення очікуваного результату. Дана модель (*див. рис. 1*) містить наступні категорії: соціальне державне замовлення; мета професійної педагогічної підготовки, зміст якої розкривається в основних завданнях підготовки; напрями розвитку МК; технологія формування МК у процесі педагогічної практики, яка деталізується в змісті, умовах, формах і методах професійної підготовки майбутніх учителів ГП і засобах реалізації даної технології; етапи формування МК і рівні розвитку даної компетентності, а також результат підготовки фахівців-гуманітаріїв, організованої на основі розробленої моделі.

Актуальність побудови процесу формування МК майбутніх учителів ГП обумовлюється **соціальним державним замовленням** на підготовку компетентних учителів в умовах гуманізації та гуманітаризації освіти. Оскільки в сфері освіти зараз відбувається значна кількість змін, спричинених входженням України в європейський освітній простір після підписання Болонської конвенції, оновлення потребує і система професійної педагогічної освіти. Політика нашої держави спрямована на "створення такої системи педагогічної освіти, яка на основі національних надбань світового значення та усталених європейських традицій забезпечує формування педагогічних працівників, здатних здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, що спрямовується на розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних потреб, а також потребу бути конкурентоспроможними на ринку праці", що зафіксовано в Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (затверджено наказом МОН № 998 від 31.12.2004 р.) [1].

Метою такої професійної підготовки є формування МК майбутніх учителів ГП у процесі теоретичної підготовки та педагогічної практики. Поставленій меті підпорядковується ряд **завдань** для формування МК майбутніх учителів-гуманітаріїв у процесі педагогічної практики, основними з яких є: 1) утвердження тісного взаємозв'язку між педагогічною теорією та практикою; 2) забезпечення належних умов для формування МК; 3) розвиток усіх складових компонентів МК.

На виконання окреслених завдань покликана розроблена нами **технологія формування МК у процесі педагогічної практики**, яка складається з п'яти основних блоків: змісту, умов, форм, методів і засобів реалізації. Зупинимося детальніше на цих блоках.

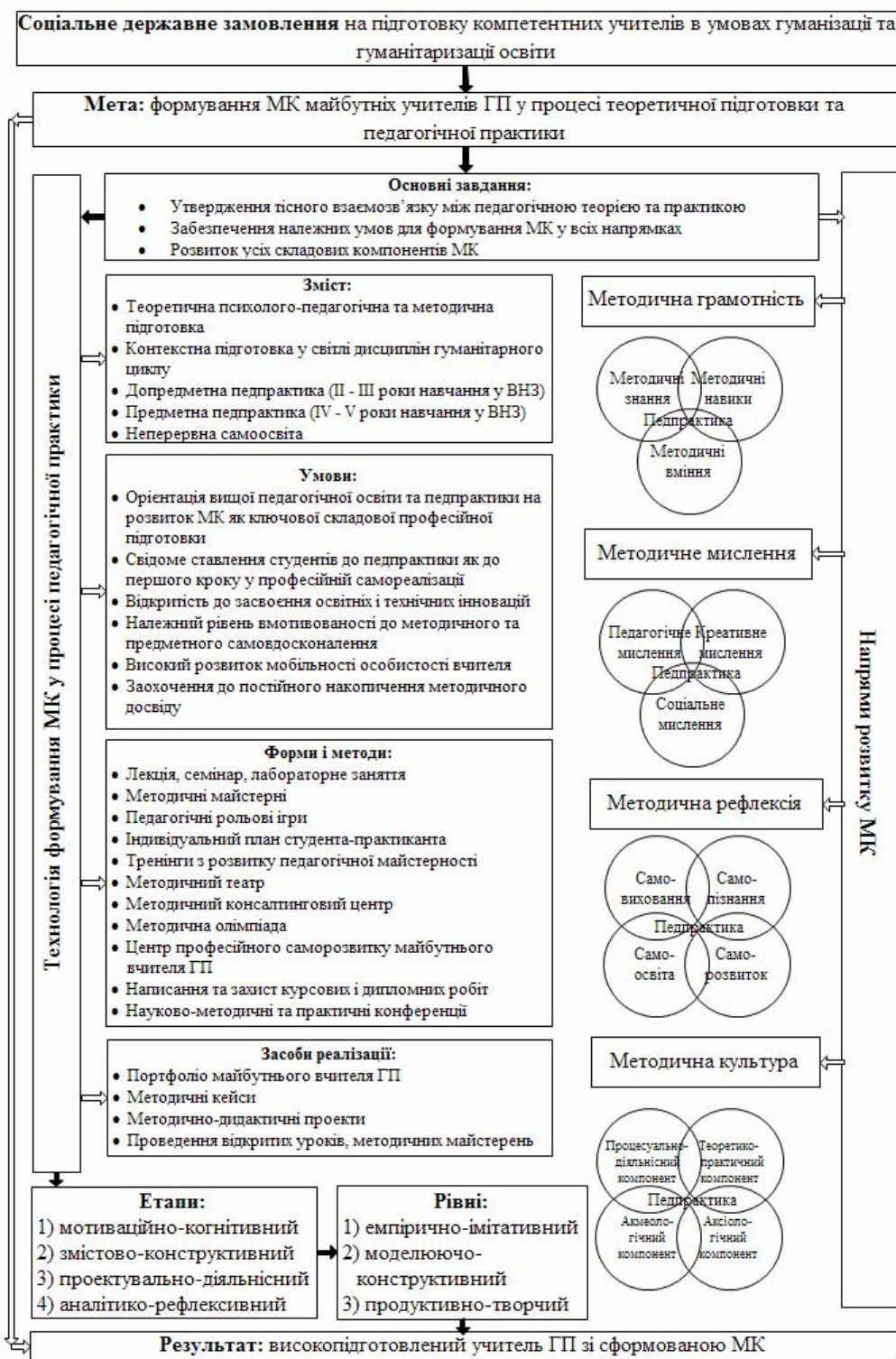

Рисунок 1

Модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики

Загально визнаним є той факт, що теорія служить підґрунтям для практики. Саме тому формування МК не вбачається можливим без *фундаментальної теоретичної психолого-педагогічної та методичної підготовки*, яка для студентів ГП розпочинається вже з першого року навчання у ВНЗ і триває протягом усього процесу професійної підготовки, переходячи на новий рівень у власне професійну діяльність.

Услід за А. О. Вербицьким [2], ми вважаємо, що студенти гуманітарних спеціальностей проходять *контекстну підготовку у світлі дисциплін гуманітарного циклу*, яка відбувається як процес руху їхньої діяльності “від навчальної діяльності академічного типу через квазіпрофесійну та навчально-професійну діяльність до власне професійної” [2, с. 61].

Спираючись на діяльнісну теорію О. М. Леонтьєва [3], згідно з якою одна діяльність трансформується в іншу на основі зміни її предметів і мотивів зазначений вище перехід діяльностей здійснюється в такій послідовності трансформації предметів: навчальна інформація → модельовані ситуації → власне педагогічні ситуації [2, с. 40]. В умовах саме контекстної підготовки майбутні вчителі мають змогу перетворитися з об’єктів навчально-виховних впливів на діяльнісні суб’єкти, які не лише відтворюють набутий досвід, а й продукують щось нове, наповнюючи тим самим цей досвід власним змістом.

З контекстним навчанням тісно пов’язана фахова практична студентська діяльність, навички якої актуалізуються та розвиваються в період педагогічної практики. Під час *допредметної педагогічної практики* (яку студенти проходять протягом II – III років навчання у ВНЗ) відбувається первинне осмислення сутності професії вчителя ГП і аналіз важливості набутого теоретичного досвіду за перші роки навчання у ВНЗ. Також у цей час практиканти мають змогу познайомитися з навчально-виховним процесом не з позиції учнів, а з позиції майбутніх учителів ГП і детальніше осмислити свій професійний вибір. *Предметна практика* (яку студенти проходять на IV – V курсах навчання у ВНЗ для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів “бакалавр” і “спеціаліст” відповідно), у свою чергу, дозволяє майбутнім учителя ГП повністю зануритися в освітній процес у певному ЗНЗ, що включає в себе не лише викладання гуманітарних дисциплін за фахом, а й сприяння різнобічному та гармонійному розвитку як усього класного колективу, так і кожного окремого учня.

Оскільки одним із завдань розвитку педагогічної освіти є створення необхідних умов для безперервної освіти педагогічних працівників [1], то ми обов’язково включаємо до змісту технології формування МК у процесі педагогічної практики *неперервну самоосвіту*. Під самоосвітою ми розуміємо не стільки постійне розширення світогляду та накопичення нової інформації, скільки готовність до експериментування з інноваційними прийомами та технологіями з метою стимулювання вдосконалення МК і підвищення ефективності та

результативності власної діяльності. Говорячи про неперервну самоосвіту, ми слідуємо загально визнаній та прийнятій у наукових колах ідеї необхідності “освіти протягом усього життя”, що є надзвичайно важливим в умовах глобалізації, прискорених темпів розвитку науки і техніки, інтенсивних і перманентних змін у житті суспільства.

З метою наповнення процесу формування МК належним змістом, слід дотримуватися певних **умов**, тобто обставин, за яких відбувається розвиток МК, та які забезпечують ефективну взаємодію учасників освітньо-виховного процесу [4, с. 1506].

Отже, насамперед вища педагогічна освіта та педагогічна практика мають *орієнтуватися на розвиток МК як ключового складника професійної підготовки*, оскільки, на нашу думку, без сформованої методичного складника не може бути кваліфікованого вчителя гуманітарного профілю. У свою чергу, студентам педагогічних спеціальностей гуманітарного спрямування необхідно *свідомо ставитися до педагогічної практики* як до першого кроку у професійній самореалізації. На нашу думку, сприйняття педпрактики як можливості зануритися у реальний навчально-виховний процес і спроби себе як справжнього вчителя значно сприятиме формуванню МК майбутніх учителів-гуманітаріїв.

Відкритість до засвоєння освітніх і технічних інновацій є наступною важливою умовою формування методично компетентного вчителя ГП. Під цією умовою ми розуміємо готовність студентів переймати та інтеріоризувати передовий науково-технічний досвід викладання дисциплін гуманітарного циклу з метою використання даних новинок у власній діяльності для підвищення її ефективності.

Загальновідомо, що мотивація є одним із основних рушіїв діяльності [5, с. 3]. Саме тому *належний рівень вмотивованості до методичного та предметного самовдосконалення* належить до умов, дотримання яких сприяє формуванню МК у процесі педагогічної практики.

В умовах модернізації освіти і науки, покращення міжнародних і міжнародних зв'язків нашої країни зі світовою спільнотою запорукою успішного формування МК майбутніх учителів ГП у процесі педпрактики є *високий рівень мобільності особистості вчителя*. Під даною умовою ми розуміємо здатність гуманітаріїв залучатися до освітніх інновацій і впроваджувати їх у навчально-виховний процес, тим самим збагачуючи власний педагогічний досвід методичними новинками, а також активність майбутніх учителів у обміні власними здобутками з освітянами інших міст, районів, країн тощо. З високим розвитком мобільності особистості вчителя пов'язана наступна умова – *заохочення до постійного накопичення методичного досвіду*, оскільки в ході взаємодії педагогів з їхніми колегами з інших навчальних закладів відбувається формування колективного методичного досвіду на

основі індивідуального. Інакше кажучи, створюються належні умови, в яких кожен учитель має змогу заповнити наявні в нього прогалини в методичній роботі через переймання досвіду своїх колег.

На реалізацію запропонованої технології формування МК покликані як традиційні, так і інноваційні *форми і методи* роботи. До першої групи належать лекційні, семінарські та лабораторні заняття, індивідуальний план студента-практиканта (який він заповнює в ході педагогічної практики), написання та захист курсових і дипломних робіт, а також науково-методичні та практичні конференції. Дані види робіт внесені до навчальних і робочих програм гуманітарних спеціальностей і їхній зміст є цілком зрозумілим.

Зупинимося детальніше на інноваційних формах і методах роботи у ВНЗ. Отже, *методичні майстерні* організовуються, в першу чергу, з метою розвитку методичного мислення студентів через вирішення проблемних професійно-методичних задач в умовах змодельованих педагогічних ситуацій. Такі майстерні покликані розвивати аналітичні, інтерактивні, науково-пізнавальні, дидактичні, креативні та інтелектуальні здібності майбутніх учителів ГП, оскільки вони забезпечують належні умови для творчої організації та використання навчального матеріалу, а також стимулюють студентів гуманітарних спеціальностей методично грамотно вирішувати проблемні ситуації.

Іншим прикладом інноваційної роботи серед майбутніх учителів ГП є *педагогічна рольова гра* – груповий вид діяльності, в якій її учасники розподіляють, беруть на себе та використовують різні соціальні ролі членів педагогічного середовища в спеціально-створених або сюжетних умовах [5, с. 95]. На відміну від методичних майстерень, у педагогічних рольових іграх учасники демонструють свою професійно-методичну підготовку відповідно до обраної педагогічної ролі (вчитель, учень, представник адміністрації ЗНЗ тощо), а також знайомляться з особливостями проведення групових форм роботи на уроках з гуманітарних дисциплін, беручи безпосередню участь у таких роботах. Педагогічні рольові ігри покликані розвивати комунікативні, соціальні, рефлексивні, діагностичні та проектні вміння, залучаючи студентів-гуманітаріїв до змодельованого освітньо-педагогічного середовища.

Тренінги з розвитку педагогічної майстерності як форма інтерактивного навчання, мета якого розвиток компетентності міжособистісної та професійної поведінки в спілкуванні, є одним з найважливіших методів у системі професійної підготовки вчителя ГП [5, с. 357]. Оскільки за визначенням відомих науковців (І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.) [6] педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі [6, с. 30], тренінги з педагогічної майстерності, насамперед, стимулюють розвиток методичної рефлексії та педагогічного такту, а також закладають основи методичної культури майбутніх учителів ГП,

розвиваючи їхні рефлексивні, орієнтаційні, інтелектуальні, гностичні, перцептивні та методологічні вміння.

Іншою інноваційною формою роботи для реалізації технології формування МК майбутніх учителів-гуманитаріїв є *методичний театр*, “метою діяльності якого є пошук, апробація, адаптація, розвиток і розповсюдження нових технологій навчання фахових дисциплін у двох напрямках: 1) від студента до студента; 2) від студента до вчителя” [7, 60]. Студенти, які залучаються до такого виду роботи, мають змогу значно підвищити рівень розвитку дослідницьких, пізнавальних, інформаційних, діагностичних, аналітико-синтетичних, навчально-логічних і конструктивних умінь.

Методичний консалтинговий центр, діяльність якого максимально наближена до реальної навчально-виховної діяльності студента-майбутнього вчителя ГП, також є ефективною формою інноваційної роботи. Створення такого центру забезпечує надання студентам-практикантам кваліфікованої допомоги, оскільки до його складу мають входити талановиті в професійному плані студенти старших курсів і викладачі-методисти, які виступають у ролі фасилітаторів, помічників, радників, пошуковців, мотиваторів креативних ідей і задумів. Діяльність консалтингового центру базується на вирішенні методичних і дослідницьких завдань, пов'язаних з моделюванням навчально-виховного процесу з іноземної мови на молодшому, середньому та старшому степенях навчання у ЗНЗ з метою формування й удосконалення професійної, зокрема методичної, компетентності майбутнього вчителя ГП, ознайомлення шкільних педагогів із сучасними ефективними методами і формами викладання іноземної мови, з інноваційними технологіями формування комунікативної іншомовної компетенції учнів ЗНЗ.

Серед інноваційних форм і методів формування МК майбутнього вчителя ГП чинне місце займає *методична олімпіада* – один із ефективних прийомів вдосконалення всіх компонентів МК у всіх напрямках і дієвий стимул до опанування педагогічної професії. Метою методичної олімпіади є визначення наявного рівня фахової підготовки майбутніх учителів ГП та забезпечення необхідних умов для її самокорекції, стимулювання розвитку умінь практичного застосування набутих теоретичних знань з основ педагогіки, психології та методики викладання гуманітарних дисциплін, визначення рівня готовності майбутніх учителів-гуманитаріїв до успішної професійної діяльності, а також формування методичної рефлексії засобами критичного самоаналізу професійної майстерності майбутнього вчителя ГП.

Така інноваційна форма роботи, як *центр професійного саморозвитку майбутнього вчителя ГП* функціонально відрізняється від інших форм і методів, оскільки основною метою його створення є забезпечення належних умов і навчально-технічної бази для самоосвіти та самовдосконалення майбутніх учителів ГП. Даний

центр має містити велику кількість професійно спрямованої літератури, методичних періодичних видань, автентичні відео- та аудіоматеріали, які можна використовувати при підготовці як до аудиторних занять, так і до педагогічної практики, а також методичних майстерень, олімпіад тощо. У центрі професійного саморозвитку майбутнього вчителя ГП мають також бути новітні технічні засоби навчання, ознайомлюватися та працювати з якими зможе кожен студент даного факультету.

На нашу думку, застосування всіх описаних форм і методів значно стимулюватиме процес формування МК майбутніх учителів ГП і забезпечить високий рівень підготовки останніх до самостійної професійної діяльності.

Наступним елементом нашої моделі є *засоби реалізації* технології формування МК у процесі педагогічної практики.

Говорячи про *Портфоліо майбутнього вчителя ГП*, ми орієнтуємося на ідею Ради Європи про використання Європейського Портфоліо для студентів-учителів мови (EPOSTL) [8] як документу, розробленого спеціально для студентів педагогічного фаху. Услід за Радою Європи, під Портфоліо майбутнього вчителя ГП ми розуміємо пакет документів, оформлених під час навчання у ВНЗ і в період педагогічної практики, де представлено професійно-методичні досягнення власника Портфоліо, результати його рефлексії рівня сформованості компонентів професійної компетентності, зокрема її важливої методичної складової, визначення своїх сильних і слабких сторін у професії, зразки своїх методичних наробок і докази та рівні професійно-методичного зростання.

Серед основних *цілей і завдань* Портфоліо майбутнього вчителя ГП ми виділяємо заохочення до методичної рефлексії та самооцінки власних здобутків, допомога в практичній підготовці студентів до майбутньої діяльності в різних навчальних контекстах, забезпечення належним інструментарієм для ефективного проходження педагогічної практики та для самовдосконалення на основі представлених у Портфоліо методичних напрацювань [8, с. 5].

Розглядаючи *методичні кейси*, доречно, насамперед, згадати про кейсовий метод (інші назви – кейс-метод, кейс-стаді), який широко використовується при підготовці фахівців багатьох спеціальностей, як у галузі точних наук, так і в гуманітарних, оскільки досвід практичного застосування набутої теоретичної підготовки важливе для всіх майбутніх професіоналів, незалежно від їхньої обраної спеціалізації. У роз'ясненні ключової відмінності кейсового методу від інших інноваційних засобів, ми погоджуємося з В. О. Подоляк, що вона “полягає у впровадженні демократичних засад у навчання, ідеї реалізації вільного вибору у процесі одержання знань на основі певної ситуативної рівноправності учасників навчального процесу” [9, с. 232].

Як зазначає С. М. Гончаров, у кейсі “розглядається будь-яка конкретна ситуація, що може виникати у будь-якій галузі людської діяльності на макро- та мікрорівнях, яка відображає стан проблеми чи об’єкту за конкретний проміжок часу” [10, с. 105]. Зважаючи на це, під **методичним кейсом** ми маємо на увазі будь-яку педагогічну ситуацію, яка характеризує певний стан проблеми чи об’єкту навчально-виховного процесу і потребує виваженого методично грамотного вирішення майбутніми вчителями ГП шляхом обговорення даної ситуації у малих або великих групах.

Беручи до уваги динамічний розвиток науки і техніки, зміст кейсів має бути актуальним і носити випереджувальний характер, оскільки методична підготовка вчителів-гуманітаріїв має відбуватися в ногу з часом і орієнтуватися на інноваційні процеси в житті суспільства у світлі процесів гуманізації та гуманітаризації освіти.

Методичні кейси є дієвим засобом реалізації технології формування МК у процесі педагогічної практики, тому що в ході їх вирішення студенти мають змогу практично застосовувати набутий теоретичний досвід, розглядати запропоновані педагогічні ситуації з різних сторін, враховуючи погляди на дані ситуації всіх учасників і аналізуючи наслідки можливих варіантів вирішення того чи іншого кейсу.

Під *методичним проектом* ми розуміємо продукт професійно-методичної діяльності, в якому представлені форми, методи, технології та засоби навчання, виховання і розвитку в контексті певної теми заняття або тематики навчальної програми дисциплін гуманітарного циклу. Оскільки в межах нашого дослідження ми говоримо про методичні проекти студентів, які мають своє використання переважно на лабораторних і практичних заняттях з методики викладання обраного фаху, до них висуваються не такі жорсткі вимоги, як до методичних проектів, які опубліковуються та мають набагато більше поширення. Однак, у процесі виготовлення методичного проекту слід провести самоаналіз набутого теоретичного і практичного досвіду з обраної теми, яка, в свою чергу, має бути актуальною і необхідною для засвоєння, визначити мету й орієнтовну структуру методичного проекту, а також ретельно дослідити науково-методичну літературу та інші інформаційні джерела з даної теми.

Суть методичного проекту полягає у представленні авторського підходу до вивчення обраної теми на основі узагальнення існуючого наукового досвіду з використанням для цього найефективніших, на думку автора, шляхів.

Зауважимо, що свої методичні проекти майбутні вчителі-гуманітарії можуть додавати до своїх Портфоліо як докази продуктивності професійно-методичної підготовки, а також використовувати на своїх *відкритих уроках* і/або *майстернях*. Безумовно, студенти за роки навчання у ВНЗ не мають змоги провести велику

кількість відкритих занять, але фрагменти уроків з різної тематики, які вони проводять зі своїми одногрупниками на практичних і лабораторних заняттях з педагогіки та методики викладання обраного фаху або на педагогічно-методичних майстернях з учителями ЗНЗ різних типів, теж можна віднести до відкритих уроків. Проведення саме таких занять значно стимулює розвиток усіх напрямів МК, оскільки майбутні вчителі ГП мають змогу не лише самостійно проаналізувати виконану роботу, а й почути думки з цього приводу своїх колег-студентів і більш досвідчених педагогів-практиків. Здатність сприйняти схвальні відгуки та критичні зауваження з приводу проведеного уроку та спроможність урахувати їх у подальшій діяльності є свідченням високого рівня готовності майбутніх учителів-гуманітаріїв до професійної самореалізації.

У нашому дослідженні ми розглянули лише декілька інноваційних і традиційних засобів реалізації технології формування МК у процесі педагогічної практики, які, на нашу думку, є ключовими для професійно-методичного становлення вчителя ГП, але їх можна доповнити й іншими ефективними засобами, як, наприклад, переймання передового педагогічного досвіду від учителів-новаторів, відвідування професійно та методично спрямованих спецкурсів, участь у відеотренінгах тощо.

Модель формування МК у процесі педагогічної практики включає в себе також *етапи* формування даної компетентності. Оскільки процес формування МК охоплює всі аспекти професійно-методичного зростання вчителя ГП, ми виділяємо наступні етапи:

1) *мотиваційно-когнітивний*, на якому відбувається становлення особистісного портрету майбутнього вчителя ГП, тобто визначаються мотиви, орієнтації та переконання щодо обраної професії, розвивається когнітивна сфера, засвоюються фундаментальні знання, здійснюються перші кроки в оволодінні базовими компонентами МК. Відповідно, навчання у ВНЗ має стимулювати студентів до активної пізнавальної діяльності, вироблення позитивного ставлення до освітянської праці, особистісних пошуків педагогічних ідеалів, прагнення професійної самоідентифікації та самореалізації;

2) *змістово-конструктивний*, сутність якого етапу в якісному змістовому наповненні МК – набуття студентами необхідних предметних та практико-орієнтованих знань, загальнопедагогічних умінь і навичок, тобто розвиток у них методичної грамотності. З огляду на це, професійна підготовка вчителів-гуманітаріїв у ВНЗ має організовуватися як цілеспрямований процес формування основних компонентів МК, у ході якого відбувається засвоєння професійно орієнтованої інформації, позитивного передового педагогічно-методичного досвіду та закладаються основи розвитку інших напрямів МК;

3) *проектувально-діяльнісний*, що характеризується оволодінням майбутніми вчителями компонентами МК у безпосередній практичній діяльності на педагогічній практиці у ЗНЗ різних типів. У цей період у студентів активно розвиваються функціонально-предметні вміння та

професійно-педагогічні здібності й якості, оскільки майбутні вчителі ГП мають змогу конструювати власну роботу, проектувати її успішність і орієнтований рівень сформованості МК, якого слід досягти на кінець тієї чи тої педагогічної практики. Саме тому правильна організація педагогічної практики, в ході якої розкривається професійно-педагогічний потенціал студентів, є дуже важливою умовою формування МК у всіх напрямках;

4) *аналітико-рефлексивний* – етап аналізу й оцінювання проведеної роботи, визначення ефективності методичної підготовки у ВНЗ і рівня власних професійно-методичних досягнень, з'ясування сильних і слабких сторін у собі як учителя, а також окреслення першочергових завдань для самоосвіти та самовдосконалення. Даний етап є своєрідним підбиттям підсумків процесу формування МК у стінах ВНЗ, який вимагає серйозного осмислення майбутнім педагогом-гуманітарієм набутого теоретичного і практичного досвіду, зіставлення його з сучасними вимогами, що висуваються до вчителя ГП суспільством і державою, та вибір шляхів підвищення рівня власної методичної майстерності.

Представлені етапи є обов'язковими для системного оволодіння всіма компонентами МК і якісного педагогічно-методичного розвитку в усіх напрямках.

Наступним компонентом нашої моделі є *рівні сформованості МК* майбутніх учителів ГП у процесі педагогічної практики. У ході теоретичного та практичного дослідження процесу підготовки педагогів-гуманітаріїв, ми виявили три послідовні рівні.

Перший, низький рівень – *емпірично-імітативний* – характеризується стихійним, ситуативним оволодінням студентами базовими знаннями і й уміннями на основі готових розробок, вирішуючи педагогічні ситуації та задачі емпірично, наслідуючи відомі способи і методи роботи, та не співвідносячи навчальну інформацію з майбутньою професійною діяльністю. Студенти з низьким рівнем МК потребують постійного заохочення до методичної діяльності та контролю за їхньою працею з боку викладача (методиста) та не мають особистісно-ціннісних орієнтацій на всебічний методичний розвиток.

Другий, середній рівень – *моделюючо-конструктивний* – визначається більш системним особистісно та професійно орієнтованим підходом до засвоєння теорії і практики педагогічно-методичної діяльності, здатністю майбутніх учителів ГП моделювати процес власного фахово-методичного становлення, обираючи для цього підходящий інструментарій із уже існуючих варіантів, наповнюючи їх власним змістом. Студенти з середнім рівнем МК усвідомлюють необхідність і важливість застосування своїх знань, умінь і навичок на практиці як запоруки успішності майбутньої професійної діяльності, в них активно розвиваються методична грамотність і мислення, закладаються основи розвитку методичної рефлексії та культури, але цей

процес відбувається в ході рецептивно-репродуктивної діяльності, на готових методичних розробках і з допомогою викладача (методиста).

Третій, високий рівень – *продуктивно-творчий* – характеризується володінням студентами всіх груп знань і вмінь, наявністю в них стійкого пізнавального професійно спрямованого інтересу, який стимулює майбутніх учителів ГП до творчого вирішення педагогічно-методичних задач і ситуацій. Представники даного рівня МК прагнуть долучатися до роботи з інноваційними педагогічними технологіями та продукують удосконалені методи і способи викладання дисциплін гуманітарного циклу. У таких студентів високорозвинена методична рефлексія та активно формується методична культура, оскільки вони здатні ретельно аналізувати навчально-педагогічну діяльність, визначаючи власні здобутки та помилки, і самостійно обирати ефективні шляхи їх усунення з метою особистісного та професійного зростання відповідно до своїх цінностей, педагогічних ідеалів і орієнтацій.

У результаті виконання поставлених завдань для формування МК майбутніх учителів ГП, дотримання виділених для цього умов, наповнення методичної підготовки належним змістом з використанням розглянутих форм, методів і засобів реалізації технології формування МК у процесі педагогічної практики, проходження всіх представлених етапів і досягнення певного рівня МК, ми отримуємо високо підготовленого учителя ГП із сформованою МК, що повністю відповідає вимогам, які висуває держава та суспільство до вищої педагогічної освіти.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо в практичній реалізації розробленої моделі та експериментальній перевірці її дієвості.

Література:

- 1. Концептуальні** засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір. Затверджено наказом МОН № 998 від 31.12.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа : <http://www.mon.gov.ua/education/average/topic/rozv/knc.doc>
- 2. Вербицкий А. А.** Новая образовательная парадигма и контекстное обучение : монография / А. А. Вербицкий. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1999. – 75 с.
- 3. Леонтьев А. Н.** Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – 2-е изд. – М. : Политиздат, 1977. – 304 с.
- 4. Великий** тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – С. 1506.
- 5. Коджаспирова Г. М.** Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – Москва : ИКЦ “МарТ”; Ростов н/Д : Издат. центр “МарТ”, 2005. – 448 с.
- 6. Педагогічна** майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид. допов. і переробл. – К. : Вища шк., 2004. – 422 с.
- 7. Самойлюкевич І. В.** Неперервний професійний розвиток: фактори і форми / І. В. Самойлюкевич // Вісн.

Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. – 2005. – Вип. 25. – С. 59 – 61. **8. David Newby**, Rebecca Allan, Anne-Brit Fenner, Barry Jones, Hanna Komorowska and Kristine Soghikyan. European Portfolio for Student Teachers of Language: A reflection tool for language teacher education. – Council of Europe. – February 2007. – 92 p. **9. Чернілевський Д. В.** Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / Д. В. Чернілевський, О. Є. Антонова та ін. ; за ред. проф. Д. В. Чернілевського. – вид. 2-ге, допов. – Вінниця : Вид-во АМСКП, 2010. – 484 с. **10. Гончаров С. М.** Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : навч.-метод. посіб. / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 172 с.

Волощук А. М. Модель формування методичної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю.

У статті подано модель формування методичної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю з детальним описом її компонентів. Представлено аналіз мети професійної підготовки майбутніх гуманітаріїв і підпорядковані їй завдання, а також розкрито зміст представленої технології.

Ключові слова: методична компетентність, структурно-функціональна модель, гуманітарний профіль, технологія.

Волощук А. Н. Модель формирования методической компетентности будущего учителя гуманитарного профиля.

В статье подаётся модель формирования методической компетентности будущего учителя гуманитарного профиля с подробным описанием её компонентов. Представлен анализ цели профессиональной подготовки будущих гуманитариев и подчинённые ей задания, а также раскрыто содержание представленной технологии.

Ключевые слова: методическая компетентность, структурно-функциональная модель, гуманитарный профиль, технология.

Voloshchuk A. M. The Methodological Competence Formation Model of the Future Humanities Teacher.

The article provides the model of the future humanities teachers' methodological competence formation and gives a detailed description of its components. The author analyzes the aim of the future humanities teachers' professional training, formulates its main tasks and discloses the contents of the given technique.

Key words: methodological competence, structurally-functional model, humanities, technique.